

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14— „
 Pe 3 luni . . . 7— „
 Pe o lună . . . 2 40 „
 Numărul popular:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2— „
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mania și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACȚIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 filerl.
 Manuscrisurile nu se în-
 napoiază.
 Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

Limba catehizației

La gimnaziul reformat din Orăștie directorul n'a admis, ca elevii români să fie catehizați în limba maternă, în limba românească. În fața acestei barbarii forțele bisericești susțin dreptul bisericii române, susțin dreptul firesc al părinților, ca fiii lor să fie catehizați în limba românească.

Presa șovinistă într'un glas pretinde de la guvernul țării, ca să valideze dreptul Statului și să silească biserica română la abandonarea pretențiunii sale principiale referitoare la limba de catehizare.

Incerările de maghiarizare ale guvernelor ungurești au ajuns să intre în sancțiunile credinței religioase. Ni se cere în numele suveranității Statului, în numele sanctității limbei de stat, ca preoții noștri români să-i învețe pe elevii români credința strămoșească în limba ungurească.

Aci se începe lupta hotărâtoare între șovinismul maghiar și între dreptul de a fi al poporului românesc din patrie.

Dreptul bisericii române de a catehiza pe elevii români în limba românească este mai presus de orice îndoială. Atât biserica orientală, cât și cea greco-catolică a Românilor din Ungaria și Transilvania sunt biserici naționale românești. Limba acestor biserici este limba românească.

Aceste biserici au prin urmare nu numai dreptul, ci au și sfânta datorie să apere caracterul lor național românesc

și să apere mai presus de toate drepturile limbei românești, limba lor oficială.

Dar dreptul acesta îl dau bisericii române chiar și legile țării.

Articolul de lege XXXVIII din 1868 în §-ul său 45 dispune, că în fiecare școală „elevii de altă confesiune se vor împărtăși de instrucțiune în religie și morală prin îngrijirea confesiunii lor proprii“. Tot același articol de lege în §-ul 57 zice, că „în școlile elementare comunale putând să umble elevi de orice confesiune, toate confesiunile au datoria să îngrijască de instrucțiunea în religie și morală a elevilor aparținători lor“. Aceeași dispozițiune se referă și la școlile civile, însă §-ul 80 din legea amintită enunță, că dispozițiunea referitoare la religie e obligatorie și pentru școlile elementare de stat. Tot aceeași lege în §-ul 90 zice, că „în preparandiile de Stat instrucțiunea religioasă a elevilor este datoria confesiunilor respective“.

Același principiu îl anunță articolul de lege XXX din 1883, care se referă la școlile secundare și care în §-ul 9 dispune, că despre instruirea elevilor în religie și morală are să îngrijască autoritatea bisericească respectivă.

Niciodată guvernele țării n'au tras la îndoială acest drept al confesiunilor din țară, ba tocmai din contră chiar o ordonațiune ministerială din 1878 (No. 11042) enunță, că „îngrijirea și controlarea instrucțiunii în religie și morală se cuvine episcopului diecezan în baza potestății de propovăduire religioasă, care potestate se întemeiază pe dreptul canonic și totdeauna

a fost recunoscută și respectată atât din partea Statului și a legislațiunii, cât și în practică“.

Șoviniștii maghiari, cari pretind, ca în școlile cu limba de propunere ungurească să se propună și religie în acea limbă, voind să dovedească chiar legalitatea acestei pretențiuni, își întemeiază cererea lor pe §-ul 7 al articolului de lege XXX din 1883, unde se dispune, că limba de propunere în școlile medii confesionale o statorește confesiunea, care susține școala. Se afirmă că limba aceasta de propunere este obligatorie pentru toate obiectele de învățământ, astfel și pentru studiul religiei.

E însă mai presus de orice îndoială, că dispozițiunea aceasta generală referitoare la limba de propunere a școlilor medii confesionale nu se referă la studiul religiei și moralei, căci toate legile școlare ale țării lasă exclusiv în dreptul confesiunilor dispunerea referitoare la instrucțiunea în religie și morală. Dacă ar fi întemeiată argumentarea șoviniștilor în această chestie, atunci tot astfel ar trebui să se aplice acest principiu și în școlile medii de Stat.

E adevărat, că începând cu faimosul Wlassics Gyula, miniștrii de culte și instrucțiune publică ai Ungariei au cerut episcopilor români, să dispună, ca toți catihetii aplicați la școlile medii de Stat să propună religie în limba maghiară. Când însă episcopatul român a respins cu bărbăție acest amestec ilicit al guvernului în dreptul bisericesc, miniștrii n'au mai insistat, ci s'au mulțumit cu aceea, că au de-

Conu Mișu în viligiatură

De Constantin A. Giulescu

Era o vară călduroasă cum nu se mai pomenise din vremi uitate. Doar câte un bătrân de lei de colo, dacă își mai aducea aminte să fi pomenit așa toropeală pe timpul holerei, ori pe vremea când s'a năpustit ciuma la noi din țara muscălească.

S'a păraduit multă lume de-atunci, și țara s'a schimbat de-a lung a lat. Pădurile s'au tăiat, case noi s'au clădit pe aripile delușoarelor, ce se ridică sub albastrul cerului; pe când altele s'au dărâmat de vreme, ori de mâna stăpânirei. Cară de foc aleargă în susul și josul țării pufăind clăbuci de fum pe nările focoase, și aducând din alte lumi, puhoiul de străini, cari s'au așezat pe la noi.

În capitala țării, în Bucureștiul ăsta blagoslovit de străinii, cari ne îndrăgesc, și în care bate inima României, nu era chip să mai stai. În timpul zilei, căldura era așa de mare, că nu puteai trece drumul fără să nu-ți fie teamă, că vei cădea în stradă. Simțiai cum dogorește caldarâmul de piatră, cum ard zidurile și acoperișele de tablă. Părea că se aprinde pământul, nu alta. Stradele erau pustii, și arar vedeai un trecător, strecurându-se pe la umbră, ori cătând adăpost sub un pom, ori sub o streășină.

Cei bogăți, și acei cu situații, erau duși la munte, la băi, la răcoare. Greul vieții urma să-l poarte cei săraci cu duhul, căci aceasta e menirea lor, a celor mulți!...

Conu Mișu Pribegeanu, funcționar la Externe diplomat al unei școale superioare de științe de Stat din Anvers, ca un tânăr cu situație, trebuia să plece și dumnealui în viligiatură.

Își alegea ca loc de recreație, „Sinaia.“ Căci acolo merg numai boierii; pe când în restul țării se duce plebea, ciurucurile. Iar el, ca un nepot de polcovnic domnesc, cu rang de boerie de pe vremea lui Vodă Caragea, nu se putea duce acolo, unde merg oamenii de rând.

Din pricina asta, era foarte bătos cu colegii lui din minister, cari în semn de respect îi ziceau „Conu Mișu“.

Purta mustățile rase, crezând, că numai așa se poate impune un „diplomat“. Avea ochelari cu armătură de aur, și „bene merenti“ cl. II.

Era cel mai fercheș băiat din minister, și număra cele mai multe și frumoase aventuri de dragoste.

În ziua de Sf. Ilie hotărî să părăsească Bucureștiul pentru o lună de zile. Dar, nu știa cum să facă aceasta cunoscut la cât mai multă lume. În toate ziarele puteai ceti informația:

„Domnu Mișu Pribegeanu, șef de biurou la ministerul de externe a obținut un concediu etc.“

Pe ori și cine întâlnea la cafenea ori la berărie, pe stradă ori în tramvai, prieten ori nu, intra numai de cât în vorbă:

— Uf! ce căldură nesuferită, domnule. Îți vine rău, frate!.. Nu mai e chip de stat în București.

Și după o pauză:

— Vă duce-ți undeva?

— Nu, ori da, i-se răspundea așa, într-o doară..

— Eu nu mai pot rămânea nici o zi aici. Mâne plec la Sinaia pentru patruzeci de zile. La cinci mă sui în Arad, și la 8 sunt la poalele Caraimanului.

..Și ca și cum ar fi făcut o cucerire, ori o descoperire științifică pentru binele omenirii, își ridică bărbia rotindu-și ochii când la dreapta, când la stânga, apoi se depărta cu pași grăbiți, lăsând în urmă-i un parfum discret de flori tomnatice.

Mai erau zece minute până să plece trenul. Peronul gării era ticsit de lume și un șgomot fără seamăn te asurzea.

În fața vagonului de clasa I sta Conu Mișu, îmbrăcat în costum de călătorie. Geamantanele noi nouțe se legănau în mâinile hamalului. Un teanc de gazete și reviste franțuzești îi umpleau buzunarele, fiind așezate cu măiestrie, așa ca să li se citească numele pe margine. Puteai de departe să lămurești: „Le Journal“, „Le Rire“, „Frau-Frau“, „Le Temps“, etc. Iar sub îndoitura beretii de lână care-i acoperea capul, se zărea biletul de tren.

Conu Mișu era mai vesel ca ori când. Privea nepăsător pe fereastra vagonului, uitându-se cu un aer de compătimire la cei ce rămăneau pe peron. Șgomotul ciocanelor lăsate pe osiile vagoanelor, și lătratul unui afurisit de câine, îl cam supăraseră. Incepu să cânta ușor o romanță franțuzească:

tras catihetiiilor români remunerațiunea neînsemnată, ce-o aveau aceștia dela Stat pentru catihizarea elevilor români, la școalele medii ale Statului. Laudă se cuvine însă preoților români, că toți și-au făcut datoria, și nici unul nu a călcat porunca superiorităților noastre bisericesti. Astfel în școalele medii ale Statului instrucțiunea în religie și morală a elevilor români se face și acum în limba românească și nu am suferit jignirea, decât pierderea remunerațiilor de mai înainte, ceace *din punct de vedere principial* este absolut irelevant.

Dacă ar fi adevărată argumentația șovinistilor, că limba de propunere stabilită pentru o școală oarecare, se referă și la religie, atunci această argumentație ar avea valoare și pentru școalele medii de Stat, în care limba de propunere, contrar cu dispozițiunile legii de naționalități, este exclusiv cea ungurească și în cazul acesta *însuși guvernul ungar* calcă legile țării prin aceea, că admite în școalele medii de Stat propunerea religiei în limba română. Faptul acesta dovedește însă mai presus de orice îndoială, că limba de propunere a școalelor, fie populare, fie de altă categorie, fie de Stat ori confesionale, nu se referă la studiul religiei.

Procedura directorului gimnaziului reformat din Orăștie, este deci contrară legilor pozitive ale țării și este afară din cale trist, că de frica șovinismului maghiar, ori chiar în serviciul șovinismului maghiar, guvernul Maiestății Sale nu numai că suferă încălcarea legilor pozitive ale Statului, ci se dau chiar pe partea încălcătorilor de legi și nedreptățesc pe aceia, cari apără sanctitatea legilor țării.

Între toate împrejurările însă, biserica română trebuie să-și păzească drepturile ei, nu numai în contra șovinistilor imbecili dela Orăștie, ci chiar și în contra guvernului, și dacă guvernul nostru ar persista în pretențiunea lor ilegală, de a dispune în afacerea de catehizare a bisericii române, atunci a sosit momentul, când întreg neamul românesc va trebui să sară în apărarea acestei biserici, care a fost în

trecut și este și acum cel mai puternic scut de apărare a naționalității noastre.

A trecut biserica română prin multe primejdii. Adeseori libertatea ei a fost încălcată prin cei puternici, ne-au strâns în cătușele unei ierarhii străine, dar biserica însăși, niciodată nu și-a dat învoirea la nedreptățile ce i-s-au făcut și în sfârșit, a învins tăria adevărului, mai tare decât toate puterile lumii.

Ion Sfirlează

Ion Sfirlează a fost un copil blond, cu ochi vineți și cu față rumenă — așa sunt copiii luminei. Era argat în curtea unui baron, era argat care nu cunoștea lefurile domnești, care nu cunoștea canapeaua de mătăsă și care nu visa nici când de seraiuri mărețe, de alee sinuoase de portocale. Pe el l-a blagoslovit o mamă bătrână și un tată beteag, a venit în oraș ca să ducă din oraș un „sac plin de aur” — căci v.sul lui era să se ducă acasă din oraș cu'n ormar cu caște...

Trăia în vecini — în casa baronului, ca o floare de rosmarin, care nu cunoaște vânturi grele. În ochii lui nu ardea pofta sălbatecă a iubirii domnești — lui nu-i păsa de femei rele, de așteptări în seri albe, el nu cânta prințând mâna îndrăgostită a întunecimii și a căldurei — el trăia ca un cântec de primăvară, care și în cavou rămâne acelaș. Fruntea lui senină nu arăta brazde de sbuciumări înzadare — mâinile lui erau puternice, nu subțiri de lene albă și de somnuri lungi.

Era îmbrăcat în haine strămoșești — în brâu purta cuțit și în cuțitul lui era oțelul cinstei — în cămeșă lui acusat atâtea gânduri o mamă frumoasă de bătrânețe... Și avea ișlic cu ciucuri de lână neagră și avea opinci de piele binemiro-sitoare — era argatul cel mai tânăr și cel mai frumos în curtea baronului și Ion Sfirlează era atât de român în frumuseța sa și era atât de tânăr, ca un copăcel fraged, pe care nu l-a scuturat nici când vișornia.

Zile și nopți îl vedeam, purtând cofița în mâni și adăpând caii la riul, care curgea peste curtea baronului. Când venea seara, el nu sta ca ceilalți feciori în poartă mirosind flori roșii — el cânta doină și adormea teafăr. În somn visa pe Arghir și pe Elena — povestea cu Barbă Cot și Barbă Cot se dădea de-a tumba — și când se

trezea, în pridvor apărea ca un soare tânăr, armiu la față și era totdeauna curat, totdeauna tânăr și român: Ion Sfirlează.

„Și iată-mă odat' vagabond pe străzile Vienei. Era toamnă și mirosea a foi uscate, pe străzi curgea norodul parfumat și răsuna paveana de ropotul căruțelor grele.

...Și când m'am oprit înaintea unei vitrine, văzui stând înaintea ei o față cunoscută Ioan Sfirlează. În privirea lui nu mai era Ardeal — în gura lui fumega țigară de foi și amarul ei fum îmi căfără nări nasului. „Ion Sfirlează” — i-am spus și el se miră și mă cunoaște și rîde și ar vrea să plîngă, e sumeț că e domn și el, dar i-e rușine că poartă nădrăgi lăbărtați, pălărie de postav și cravată de mătăsă vișinie. — Se uită în ochii mei și se sgomotul Vienei, îi aud glasul răgușit; în glasul lui nu era sunetul de argint al tinereții și plîngea glasul lui când spunea:

— M'am domnit! Ei, baronul a vrut. Baronul a vrut să mă desbrace!...

„Baronul a vrut”. Baronul a vrut ca să-l copie sănătos să înceapă o viață haitis poncș. — Baronul a vrut ca din Ion Sfirlează să se facă o sfirlează a vieții, cu care să se joace vânturile. Baronul a vrut că în Ion Sfirlează să se trezească cheia înțelepciunii, el i-a deschis ochii, inima și sângele.

Și ochii lui au văzut prea mult — inima lui a simțit viața dimprejuru-i, iar sângele a curg prea repede în vinele sale înguste — în Ion Sfirlează a adormit sufletul de fărăn și s'a strezilit sufletul omului, s'a trezit orașul în sufletul lui ciostit și alb. — În Ion Sfirlează a trezit baronul atâtea porunci ale poftii și ale patimei, din Ion Sfirlează s'a făcut un om suferind, un om, care vede, aude, stă și se miră înaintea unei prăvălii din Viena — și mie nu știu îmi cădea prea bine, ori mă durea prea tare, că Ion Sfirlează s'a trezit...

Dacă ar fi rămas acasă, Ion Sfirlează ar fi îmbătrânit ca un țaran, ar fi îmbătrânit de sclăvie, de muncă și de cinste. Ar fi purtat în plete argintul anilor grei, s'ar fi sulemenit fața lui de sărutarea neagră a suferinței — ar fi murit în sfârșit rece și stins, ca un blestem trecut, ca un fulg de zăpadă.

...Iar astfel s'a trezit în Ion Sfirlează o lume nouă și mare, i-s'a lărgit sufletul și i-s'a vestejit fața — dar s'a văzut mai mare în o simțire, văzându-se om.

Emil Isac.

„Manon, voici le soleil
C'est le printemps, c'est l'aveil,
C'est l'amour maître de choses...”

Dar, trompeta conductorului sună. Mașina îi răspunde cu un șuer prelung, și trenul se puse în mișcare. Întâi încet, apoi mai tare, și mai tare, în goană nebună! Parii telegrafului rămăneau în urmă cu o iuțeață amețitoare. Pomii, își clătinau ramurile plecate dealungul drumului, pe când aerul răcoros năvălea pe fereasta deschisă, aducând miros de țifei și cărbuni.

Până la Ploești Conu Mișu a mers singur în compartiment. Aci, se dete jos în restaurant ca să ia o dulceață. Cerceta pe toți cu privirea, spre a se convinge dacă e văzut, apreciat. Când se urcă iar în tren, găsi așezată într'un colț al vagonului o doamnă tânără și frumoasă, care ținea în brațe o cățelușe roșcată cu părul creț.

Cum îl văzu intrând cu ifose pe ușe, cățelușă prinse a tremura, apoi începu să latre cu furie.

Atunci se auzi glasul cristalin al doamnei, care își certa micul dobitoac:

— Mela, fi cuminte. Stai frumos cu mama, că domnul nu ne face nimic.

Și cum în cazuri de aceste, când o doamnă e întovărășită de un copil, ori de un cățel, găsești momentul cel mai prielnic ca să intri în vorbă; Conu Mișu care nu prea era sfios de felul lui, zise:

— Da, Nelica, am să fiu cuminte. Dar să nu te mai uiți așa urit la mine. Haide să fim prietini.

Și cum Conu Mișu întinse mâna ca s'o alinte, se trezi că doamna se ridică speriată, și cu un semn desperat, zise:

— Vai, Domnule! Să n'o atingi, că te mușcă.

Și adresându-se cățelușei cu o voce mângâietoare:

— Așa a învățat-o mama: Să nu se lase alintată de nimeni.

Urmă apoi o tăcere...

Trenul se puse iar în mișcare și în câteva clipe orașul rămase în urmă. Înșiruite de-alungul dealului se lămureau satele pitite într'un nour de praf, cu casele rari, acoperite cu stuh de baltă și blane putregăite. Turme de vite pășteau în izlazuri glodoroase, pe când copii nebunatici alergau în urma trenului aruncând căciulele în sus.

Conu Mișu, sta răsturnat pe canapeaua moale, cu o mână răzimată de speteaza ferestei, și cu ochii pironiți la imagina doamnei, care alinta mereu blana roșcată a Nelei.

În tren cunoștințele se fac ușor. Prietenii se câștigă repede, dar și mai repede se pierd.

În scurtă vreme, Conu Mișu așa de bine se împrietini cu doamna Răureanu, că prinseră a-și povesti întâmplări ascunse din viață.

Amândoi mergeau la Sinaia ca să se odihnească, și să asculte murmurul păraielor, care aleargă cu atâtea gălăgie prin făgașe adânci! Mergeau să rătăcească pe sub boltite ramuri de stejari, și să se urce pe cărări înguste, până se vor pierde în negura brădetului...

O, e așa de dulce poveste isvoarelor de

munte!... Atât de frumos cântul păsărelelor, și așa de măreață e ruga pădurii de stejar!...

...Și cu gândurile pornite astfel în zările depărtate, înconjurați de netăgăduitele frumuseti ale naturii, unde viața se stânge ca un vis, iar visul ca un crâmpoi de desfătări, cei doi prietini nu băgară de samă, că trenul se apropia de Comarnic.

Aerul e mai răcoros în aceste locuri; cerul e mai albastru, și inimile mai pline. Vârfuri pleșuvite se ridică în depărtări, pe când isvoare limpezi, guralive, aleargă spumoase printre stânci...

Conu Mișu, mișcat peste măsură de atâtea măreție, își pironi ochii pe făptura prietenei sale, și zise:

— Doamnă, iartă-mă, dar nu mă mai pot stăpâni, ca să nu-ți spun cât ești de frumoasă! Uite, mergem de-aproape două ceasuri pe aceiași cale, în care timp am risipit atâtea tinerețe în zadar!... Și ar fi păcat să ne despărțim peste câteva clipe, fără să nu căutăm a lega mai puternic lanțul de prietinie care se făcu între noi. Permiteți-mi, doamnă, să vă sărut mâna prietenește, și cu aceasta mă veți încărca de o fericire, care mă face să sper!...

— Domnule, mă simt prea onorată de vorbele pe cari mi-le spui, și sunt gata să-ți satisfac dorința, răspunde doamna Răureanu, întinzându-i mâna.

Dar, tocmai în aceste momente, mașina șuieră prelung trezind depărtările. Într'o clipă se făcu întuneric în toate vagoanele.

Trenul intrase în tunel, trecând prin inimă

Despre dări sau impozite

— Reforma impozitelor directe din anul 1909 —

Cred, că nu e nevoie, să insist aci asupra naturii generale a impozitelor, a sarcinii bănești, ce o supoartă cetățeanul, în favorul Statului. E prea bine știut, că după felul eiectării și incasării acestor contribuțiuni, ele se impart în două principale categorii: impozitele directe și impozitele indirecte. Ținta acestor expuneri, mărturisită în articolul premergător, fiind în primul rând, tractarea explicitoare a reformei actuale a legilor impozitelor directe, e firesc, că acestea o să le analizăm mai pe larg în șirul reprivirilor generale însă, ce o să le facem în urmă, e tot atât de firesc însă, că n'o să trecem cu vederea nici sistemul legilor impozitelor indirecte, analiza critică a acestora fiind din punctul nostru de vedere poate și mai importantă, pentru că azi nimeni nu mai stă la îndoială asupra adevărului atât de caracteristic, privitor la chintesenta actualilor regiuni feudal-capitaliste, că masca sub care ele își ascund toată nedreptatea, întreg abuzul păcătos de putere, toate particularele privilegii față de milioanele și azi desmoștenite, sunt chiar aceste impozite indirecte. Minciuna e meșteră iscusită în ziua de azi.

*

Că dările de până acum, erau prin greutatea și apăsarea lor atât de disproportionale, mai ales pentru milioanele sărăcime, deja insuportabile, e o calamitate, care devenise aproape batjocoritor de banală. Că pentru noi, Români, ce însemnează această apăsare disproportionată asupra sărăcime, își va da seama, cel ce a intrat vreodată prin sutele de mii de colibe-bordei, sau cel ce-a ochit odată măcar columnele strigătoare la cer ale statistice, despre sărăcia poporului nostru. Suntem doar poporul celor 3 milioane de proletari. Oamenii noștri, cari ar putea să trăiască după renta averilor lor, așa ca să nu fie nevoiți să mai lucreze, îi poți număra pe degete.

muntelui. Fumul cu mirosul cărbunilor năvălea pe ferești, și scânteii roșietice alergau în urma trenului prinzându-se de stânci.

Conu Mișu se ridică atunci dela locul lui, vrând să profite de întuneric. Se aplecă ușor pe canapeaua pe care sedea doamna Răureanu, și ca un tâlhar îi căuta, mijlocul, ochii, buzele...

Dar când vru să depeie o sărutare pe fruntea senină a prietenei sale, se trezi, deodată, că Nela îl apucă cu gura de nas...

... Și când trenul ieși la lumina de sub tunel, Conu Mișu era pitit într'un colț al vagonului, rușinat ca o fată de pension, și nasul ascuns într'o batistă înroșită de sânge.

Acum, ce să mai istorisesc părerile de rău și tânguierile doamnei Răureanu? Ori, ce să vă mai spun de durerile lui Conu Mișu?

E în zadar!...

Patruzeci de zile a stat, sârmanul, în casă cu nasul jupuit și cu inima frântă!...

Iar când a revenit în București și a dat cu ochii de prieteni, le spunea tuturor cu o nemai pomenită îndrăsneală:

— Bre, am avut un duel strașnic pentru o brunetă turbată. Și iată cu ce m'am ales!...

Prin urmare, bucurie nespūsă am avut, când în fața acestor reforme, ni-se vestea, din partea regimului, că scopul lor e: netezirea disproporției, ce grasează în sistemul de până aci al dărilor — e doar și în programul nostru național, un cardinal punct: pretinderea reformării sistemului de impozite, conform principiilor egalității și al echității.

O să vedem, ce-am nădăjduit și ce am primit.

Referentul din parlament al acestor reforme, spunea, că scopul lor e:

Ușurare pe seama acelor, cari până azi au fost prea din cale afară asupriți; dare mai urcată pentru acei, cari până azi nu au fost proporționat îngreunați; și în fine favoruri pe seama claselor celor mai sărace.

O să vedem, că legile reformei, realizat-au ele oare aceste principii, întrupat-au aceste promisiuni?

Ori sunteți curioși? Ori a-ți ghicit-o deja de-acum?

Ați ghicit-o: Ele nu au ușurat povara nici macar cu un dram. Ce fărâm de îmbunătățire, de favor dau cu o mână ici, o iau îndărăt cu două mâni dincolo. E o haină nouă, pentru vechia minciună.

*

Dar să nici nu vă prindă mirarea asupra faptului acestuia. Așa se face la noi cu toate legile, cari ar fi se ușureze într'u câțva soarta bietelor popoare. Ba chiar unele, așa mai rar, aduse fiind, ori nu se execută, ori așa, ca rezultatul să iasă cât de anapodă. Durere, avem pilde prea multe, încât să le poți spune așa dintr'o răsufare.

Doar chiar și asupra principiilor, în baza cărora să se statornicească și la noi, toate legile impozitelor, avem o normă frumoasă, largă, binevoitoare. Ce normă?! E legea fundamentală! Una dintre cele, cari formează așa numiții stâlpi ai constituțiunii. E articolul VIII al legilor din 1848; care spune literar, că „toți cetățenii Statului ungar sunt datori să suporte toate greutățile publice în mod egal, fără deosebire și proporțional”.

E prin urmare o lege, nu de eri de alaltăieri, ci dela începutul constituțiunii. Mama legilor.

Iar de-atunci, a trecut până azi mai bine de o jumătate de veac. Și ce avem?!

Nici macar primul principiu depus în legea aceasta, „ca toți cetățenii egal, fără deosebire să supoarte sarcinile publice” nu e pe deplin realizat. E legiune și azi numărul acelor, cari au nenumărate favoruri și nemărginite privilegii și cari nu suportă nici cea mai minimală sarcină.

Iar cât e vorba, despre al doilea principiu, al acestei fundamentale legi — el de atunci în coace, în tot întreg șirul legilor de dare, până azi promulgate, nu numai că a fost des considerat cu totul, dar a fost scuipat în față.

Legiferarea fiscală de până azi a fost doar întotdeauna condusă, de singur acel nenorocit principiu, că în ce mod se va putea stoarce de pe contribuabili mai ușor, mai mult și mai repede?!

Ș'apoi doar adevărul de mai sus nu noi îl afirmăm numai, ci îl constată aproape oficios, comentatorii legilor reformei impozitelor, domnii dr. Marschalkó Janos, judecător reg. la Tablă, redactorul „Arhivei decisiunilor administrative” om

de seamă al științelor juridice-financiare în Ungaria, o constată el și colaboratorii săi, persoane oficiale, în prefața edițiunii corpului acestor legi.

Ș'apoi se mai întreabă lumea, că de unde atâta sărăcie în Țară și atâta nenoroc și de unde depopulația și care-i cauza emigrărilor și de unde atâtea boale, cari bântuie mai ales sărăcimea și o decimează și de unde tifusul și pelagra, de unde lipsa de nașteri și graba morților; de unde atâția analfabeți și atâtea școale închise și de unde... De unde întreg nenorocul Țării?!

Bine, lume naivă, e lucru simplu, dacă tot storci — pe urmă n'o să mai curgă picuri, ci zdranțe.

*

Ei, dar acum — așa ni s'a vestit, că legile actualei reforme, o să promoveze direct principiul egalității și al proporționalității contribuțiunilor. Legile sunt aduse. Am înviat în ființă. Să le scărmanăm dar, să vedem ce ne-au adus printre pene?!

Politica în Ungaria

Ministrul președinte la
M. Sa împăratul.

Ieri după amiază, M. Sa împăratul a primit în audiență pe ministrul-președinte, contele Khuen Héderváry. Audiența a durat peste o oră. Contele Khuen Héderváry a raportat M. Sale despre chestii actuale de Stat și despre situația parlamentară.

După audiență, ministrul-președinte a trecut în cancelaria de cabinet, unde a petrecut timp îndelungat.

Sedința Casei magnaților.

Ieri, Casa magnaților a ținut o ședință sub președinția contelui Csáky Albin.

Președintele a parentat în cuvinte călduroase pe magnații contele Zichy János, sen. și pe Haller Károly.

Apoi a fost prezentat raportul comisiei verificătoare.

Raportul propune verificarea nouilor magnați numiți de M. Sa și a episcopului evanghelic Gustav Scholtz, precum și ștergerea din listă a magnaților: contele Miroslav Kulmer, Milan Amrus și Levin Chavrak, a căror mandat a expirat.

Casa magnaților a primit propunerea comisiei verificătoare.

Apoi se aleg un membru ordinar și unul suplent croat pentru locurile vacante în delegațiune. Au fost aleși contele Rudolf Normann-Ehrenfels, ordinar, iar Gheorghé Dedovici suplent.

Chestia băncei.

În cercurile politice ungurești se credea, că desbaterile în chestia băncei se vor sfârși cu ziua de eri, dar s'au înșelat. Atacul vehement de eri al contelui Andrassy și personalitățile lui Lukács László, precum și efectul produs asupra partidelor ungurești, au deschis perspective foarte întunecate. Ministrul Lukács îndemnat de marele interes manifestat față de vorbirea sa a făcut o senzațională descoperire. Ministrul a declarat, că guvernul lui Wekerle a iscălit pactul, în înțelesul căruia a consimțit la prolongirea privilegiului băncei. Alusiunea ministrului făcută la bombele ce s'ar afla sub ruinele coaliției, i-a scos din sărite, deosebit, pe membrii partidului kossuthist.

Un membru marcant al partidului kossuthist și-a exprimat părerea, că pentru vorbirea de eri a ministrului Lukács, partidul ar trebui să înceapă cea mai aprigă și mai hotărâtă luptă în contra guvernului, dar deosebit, în contra ministrului de finanțe, Lukács László.

Membrii partidului în unanimitate au primit propunerea comisiei.

Calcularea obligată în coroane.

Joi, ministrul de finanțe a prezentat Camerei două proiecte de lege în chestia calculării obligatoare în coroane și baterea unei nouă monedă de două coroane.

Proiectul obligă pe toți comercianții și industriașii din întreg cuprinsul Ungariei, ca în atingerile lor cu publicul orice socoteală să o facă în coroane. Deci orice socoteală, în oferte, note, conturi, raționii, preț-curenturi, anunțuri și în alte publicațiuni, precum și prețurile mărfurilor din vitrine, magazii, expoziții, târguri și la alte ocazii, pe viitor se va face numai în coroane. Contravenienții vor fi pedepsiți cu amendă până la 200 coroane.

Imediat după publicarea în Monitorul oficial legea intră în vigoare.

Camera a transpus proiectele comisiei financiare.

Delegațiunea ungară.

Marți după amiază, 14 Februarie, comisia financiară a delegațiunei ungare va ține ședință. Dacă subcomisia de patru unități își va sfârși lucrările încă în această ședință, atunci în 15 Februarie va ține ședință comisia cenzurătoare a delegațiunei.

Viitoarea ședință plenară va avea loc în 16 Februarie n.

Memorandul lui Wekerle.

Ziarul „Zeit“ din Viena într'un număr recent publică memorandumul lui Wekerle, cu privire la descurcarea situației, pe care ministrul unguresc în 15 Noemvrie 1909 l-a prezentat Majestății Sale împăratului. Părțile mai însemnate ale memorandumului sunt următoarele:

„Punctul prim și cel mai însemnat al politicii, pe care toți o urmăm, este, ca pe lângă recunoașterea îndreptății egale a naționalităților hegemonia ungurească să nu sufere nici o știrbire. Aceasta ne va succeda numai în cazul, dacă cu toții la olaltă vom respinge înrîurările externe și nemulțumirea naționalităților dela noi aștată prin anumitele lor legături, și facem imposibilă amestecarea în politica noastră internă.

Punctul al doilea cuprinde reforma electorală. În privința aceasta guvernul primește în programul său votul universal, dar pe lângă păzirea caracterului unguresc. La împărțirea cercurilor electorale se va ține seamă de interesele ungurești, nebăgând în seamă interesele de partid.

Punctul al treilea se referă la instituțiunile comune, insignii, numiri și la pretențiunile militare și întrebuintarea limbei ungurești.

În chestia sporirii marinei, dar deosebit în chestia speselor cu Dreadnought-urile, memorandumul își susține dreptul de liberă hotărâre.

În punctul al patrulea se cuprinde chestia băncei. În privința aceasta plățile în numerar sunt puse ca condițiune a renoirii privilegiului băncei.

Scrisoarea aceasta însă, nu va putea schimba întru nimica concepția formată despre ființa coaliției. Scrisoarea aceasta încă o arată, cum și noi am numit-o: dușmana drepturilor popoarelor, sluga pleacă a puterii.

Din expozeul ministrului de războiu.

Expozeul ministrului de războiu face o dare de seamă despre înoririle ce se cer la armată și despre cheltuielile împreunate cu acestea.

Proiectul militar e un complex compus din 5 legi: proiectul despre armată, penzie, aplicarea subofițerilor, codul penal militar și despre aco-perirea lipsei cailor.

Expozeul ministrului prevede și serviciul de doi ani la armată. În privința aceasta ministrul a pus în vedere urcarea cu 54.000 capete a contingentului de recruți, dar a spus, că și dacă va

rămânea serviciul de trei ani, contingentul totuși se va urca la 24.900 capete.

Spesele oribile ce reclamă această mare reformă ministrul le-a specificat astfel:

Pe cinci ani o urcare de 100 milioane coroane, în budgetul normal, și 100 milioane coroane de-odată.

Deci este vorba de un budget de aproape un milion de coroane!

Comanda militară plănuște rezolvirea reformei militare pe anul 1912.

Litere —

— Arte —

— Științe

RĂSPUNS.

*Răvaș micuț, cu slove suptrele
Trimisu-mi-ai din lumile streine,
Și gândul meu pornit-a iar să cheme
Din vremuri vechi, icoanele senine.*

*De ce mă urmărești cu ochii limpezi,
Cu fruntea ta senină, gânditoare,
De ce nu lași uitarea ca să 'ngroape
Un vis cum nu s'a pomenit sub soare.*

*Că am simțit și eu, pe-o clipă, că 'mi ești dragă
Atât de mult mă doare și mi-e jale.
Și 'n veci voi ispăși greșala mare
Că fi-am eșit și eu odată 'n cale.*

*Ursita ta a fost haină, crudă
Și scris fi-a fost să pleci în lumi departe
Ca să-ți petreci viața ta întreagă
Cetind în frig la carte după carte.*

*Tu nu vei ști ce farmec are viața
Și un buchet de albe floricele,
Și nu vei ști de ce pe nopți cu lună
Eu voi privi de-atâtea ori la stele.*

Orăștie.

Sebastian Bornemisa.

VISÂND

*Nu pot s'adorm și vremea e târzie,
Zădarnic capul mi-l cufund în perne,
Căci somnul dulce nu mai vrea să vie
Să-mi curm pe-o clipă gândurile — eterne.*

*De după crucea de ferești își cerne
Podoaba-i dragă, luna argintie,
Pe când tăcerea tristă se așterne
În friguroasa, trista mea chilie.*

*Și prind pe nesimțite o frântură
Din o cântare ce mi-e atât de dragă
Și 'n care simt viața mea prbeagă...*

*Și parcă văd cum sufletul mi-l fură
O lume dulce ce mie-atât de dragă, —
Și adorm, visând la ochii ei de mură!*

V. Bora.

LACRIMI

Căzuse peste noapte o pătură groasă de omăt, alb ca spuma mării. Soarele îl lumina cu toate razele lui, pare că voia să arate lumii, ce dar strălucitor i-a trimis Cel de Sus. Ochii mei se opriră pe covorul de lumină orbitoare din parcul dinaintea spitalului.

Vre-o trei-patru rotocoale de zăpadă mai ridicate, arătau locul, unde fură straturile de flori. Tufișurile, cari vara umbrau cele două bănci scrijelate, își plecau acum ramurile. Vântul le lovea din când în când puternic, și-atunci se ridica de

pe ele un nor des de zăpadă; ai fi crezut, că un copil a aruncat un pumn de praf.

Strada mergea pe de-alături. Pe partea cealaltă a ei era spitalul, o casă veche de vreo 70-80 de ani. Lipită de aceasta se ridicase o clădire mai modernă, care forma colțul. Apoi în sus se înșirau câteva case cu un etaj, cu ziduri groase și ferestri înalte, de pătrundea lumina și până'n cel mai tănuț colțișor al odăilor acestor burghezi, cari trăiau o viață ticită.

Odăile bolnavilor dădeau toate spre parc, câteva capete se vedeau lipite de sticla ferestrelor, așteptând tămăduire și dela căldura razelor de soare. Trecui de partea cealaltă a parcului, unde se bălăceau câteva vrăbioare, ciugulind în omăt din sfărâmurile de pâine ale copiilor de școală, cari trecuseră pe-acolo, spre casă.

O fereastră a spitalului scârțâi și se deschise. Soarele căzu tocmai în geam, și reflectându-se o clipită în ochii mei, îmi luă vederea. Când deschisei ochii, văzui în fereastră propriu-du-se în coate trei femei. Una, useată și palidă, stătea să înghiță cu ochii ei adânci întreagă frumusețea, așternută înaintea lor în lumina înviorătoare a soarelui. Era o femeie tină, pe care o disperase poate apropierea morții.

Bătrâna cea mică de lângă ea plecase capul și scruta nepăsătoare intrarea. Fata din colțul celălalt al ferestrei, avea mâna stângă legată într-o cârpă albă, atârnată de gât. Fruntea înaltă cu o încrețitură nervoasă între sprâncenele negre, obrații îmbujorați, nasul fin cu nările care tremurau, când inspira aerul cald, și buzele subțiri de copil, își deșteptau curiozitatea, și mă făcură și pe mine să mă uit timp îndelungat la ea.

Când observă vrăbiile, zâmbi ușor și-și dădu cu mâna peste frunte, așezându-și firele de păr, cari i-se desprinseseră.

Apoi se aplecă și privi în lungul stradei, și fără voie, par'că turburată de-o amintire plăcută, ridică ochii spre strașina casei, și zări deasupra ferestrei un cuib părăsit de rândunică.

Rămase nemișcată câteva clipe. Își plecă apoi iarăși ochii, își ridică fața în bătaia dreaptă a razelor de soare și cu un gest încet, ce părea că e un obicei, își duse batista la ochi. Plângea. Căci cuibul de rândunică a vorbit. I-a spus, cum abia așteaptă să se topească omătul, să-i se încălzească puțin pereții, cum într-o Duminică vor veni din spre vale vechii locuitori, cum va mai deretica prin cuib pușorul cel mai mare de acum un an, ajuas și el ginere, dupăce bătrânii, cari s'au înecat în mare, i-au lăsat lui casa de moștenire, cum va veni mireasa cu tot alaiul socrului mic, și cum în curând un cor de glasure slabe și nedeslușite vor vesti, că în casa aceasta de păsări e multă veselie, și-a fost mult noroc și fericire. Se gândi fata cu încrețitura nervoasă între sprâncenele negre, că ea nu va mai avea noroc, că nu va mai ști, ce este fericirea, că nu o va iubi nimeni, și așa cu mâna stricată nu va putea legăna în brațele ei nici un copil? Și văzu că soarele aduce primăvara și dragostea și tineretea! Și de aceea a plâns? De tineretea ei, care se duce și se ofilește în lacrimi și dor de viață!!

N'am mai avut putere să privesc spre fereastră, ci am făcut un ocol în jurul parcului și m'am strecurat pe lângă zid spre poarta spitalului. Când am trecut pe supt fereastră deschisă, a căzut pe pieptul meu un picur din strașina casei. A putut să fie și o lacrimă din ochii feței, care nu apucase să-și trăiască viața.

Înaintea porții sta la marginea trotuarului o țărancă cu niște desagi mici în mână. Trecui pe lângă ea și o privii în față. Cautătura ei pacinică se opri pentru un moment asupra mea. Și în acest singur moment văzui și înțelegsei totul: fața brăzdată de puhoiul de năcazurii, cari întunecă adeseori în mintea acestor mari anonimi chiar și amintirea zilelor fericite, ochii roșii din cari izvorau și lunecau printre zbârciturile feței lacrimi de cristal și buzele tremurătoare, cari se mișcau neregulat, ca și când ar fi rostit cuvinte, al căror sens nu-l mai înțelegeau. Se uita aiurită ca un om scos din rostul lui și care nu mai știe, ce să înceapă și încotro să se îndrepte.

Singură într'un oraș străin! Ce durere va fi având? Mă oprii și voiam să-i vorbesc, s'o întreb, de ce plânge. Ah, și ce plâns liniștit era! Pare că a învățat să plângă! Oare ar putea cineva să învețe să nu plângă?

Dar trecea prea multă lume pe stradă, și nu puteam să uit la biata bătrână și mă gândeam, că astfel de oameni vor înțelege un act de milă ca un mijloc de a stârni curiozitatea și a altor trecători, în forma cerc în jurul nostru și vor râde de mine, fiindcă aș fi încercat să alin cu-o vorbă de mângâiere durerea unei țărance.

M'am dus mai departe adâncit în gânduri. Cum puneam fel de fel de întrebări. A adus pe cineva din familie să-l lase în spital? Ori a venit să vadă, cum îi mai merge și medicul a clătinat din cap, când l-a întrebat? Ori i-a murit bărbatul, ori poate copilul? Poate n'are destule parale să-l îngroape? Nu știe ce să se facă, singură aici, până la ziua de înmormântare?

A, ce scârbos lucru, să nu poți înmormânta un om, fără parale! Să plătești pentru pământul, unde zace un om! Și cui? Tot unui om!

Să mă întorc să-i dau bani, ca să nu mai plângă. Oare nu va mai plânge? Fiindcă e țărancă și stătea așa cu desagi pe mână și plângea atât de liniștit, de pare că a învățat să plângă!

La gândul acesta am tresărit. Căci am murdărit un suflet, când am crezut, că poți alina o durere plătindu-o. Cum de-a răsărit din inima mea gândul bestial? Lumea s'a prefăcut întreagă într'un simplu schimb de valori? Și nu există valori ireconstruibile? Ori poți să reconstruiești, ca pictorul pe pânzele sale, viața ta întreagă?

Dar atunci nu ai plânge! Și toți oamenii plâng după ceea ce-a fost al lor și s-a mistuit și nu se mai poate crea. Câtă melancolie toarnă în sufletul nostru trecerea eternă a tot ce viețuiește! Și nimeni nu se bucură de ce ne aduc vremile, cari ne întâmpină în calea lungă și necunoscută. A, da, natura n'are suflet, ea face bizare economii de forțe, ea ține împărțirea vieții și a morții! Un tiran cu toane!

Când am mântuit cu aceste zadarnice gânduri de mic Prometeu, ajunseseam pe cărarea păduricea de brad dela spatele orașului și suiam zorind spre vârf, unde platoul stă inundat de lumină. Și nu urmă nici o pedeapsă! Dacă ar fi să judeci Natura după codurile de legi ale oamenilor, soarele ar fi trebuit să se ascundă pentru un revoltat. Și nu s'a ascuns! A rămas același, cu aceeași căldură, pe care o simțiam și eu acum. O noua notă de revoltă se amestecă în cumpăna ascunsă a gândurilor mele.

Eu nu fac parte din natură? Fără noi toți, ar fi Natură? Noi existăm prin ea și ea prin noi. Dar atunci de ce nu suntem și noi invariabili ca soarele? De ce să nu fim tot sori, cari dau numai căldură pentru aceia, cari se svârcolesc acolo jos și plâng și nu pot să-și creeze singuri un soare din inima, din conștiința, din curajul propriu!

Acum eram și mai curios, să știu ce s'a întâmplat cu femeia care plângea atât de liniștit.

Când ajunsei la spital însă, nu mai era acolo. În schimb întâlni în drum spre casă un tip de mahala „neica Petru“. Îl țineam în minte din copilărie: un om vajnic, înalt, cu mustețe, cari îi acopereau gura și atârnavă adânc, și o voce de ne băgă în sperieți pe toți copiii, când trecea beat pe stradă. Era slugă la o fabrică de rachiu, iar de când îi căzu un butoiu mare pe picior, umbra trăgându-și încetinel piciorul și cerșia.

— „Ei, Petre, ai mâncat astăzi?”

— „Apol, de unde, domnișorul?” Și își frământă cu mâna stângă pantecele gol, ca și când ar fi voit să-mi zică: — „Na, pipăe“. — Și începu să plângă. Și-așa cu ochii lacrimând își începu povestea obicinuită: „Am fost 13 ani în răsboale, și ce să mă știu face, dacă s'a rostogolit un butoiu peste mine... Mai mult nu putui înțelege, căci fiul fabricantului de rachiu, la care slujise „neica Petru“ trecea în automobil pe lângă noi, cari eram numai un om fără automobil și un bătrân schiop. Li dădău bătrânului câțiva bani, să-i ajungă de un prânz, și-apoi mergea spre casă gândindu-mă, că suntem cu toți sclavii unui stăpân necunoscut, care ne dă mâncare și ne biciuește. B. A.

Un Bulgar de pe la anul 1200 despre Români

Marele nostru istoriograf și filolog B. P. Hașdeu în opul său monumental „Cuvinte din Bătrâni“ face un comunicat foarte interesant, care merită să fie desgroat din cartea aceasta de știință și trecut în lumina cunoașterii obștești.

În arhivele Statului român se păstrează un zbornic (codice manuscris de cuprins variat) scris în limba slavă. Zbornicul acesta este o copie făcută în prima jumătate a secolului XVI. N-rul 2. din scrisorile cuprinse în acest zbornic este de origine foarte veche și d. Hașdeu crede, că originalul, după care s'a făcut această copie s'a compus de un Bulgar în sec. XII—XIII, așa-dar pe la anul 1200.

Partea aceasta din zbornic cuprinde o descriere zoomorfică (în chip de animale) a tuturor popoarelor cunoscute Bulgarului. De interes deosebit sunt aceste indicări zoomorfice despre acele popoare, pe cari le cunoștea din intuiție Bulgarul; căci ele ne dau o icoană despre părerea vecinilor bulgari, formată din pățaniile vieții de toate zilele și în urma contactului lor secular cu acele popoare.

Ceea ce este și mai interesant, este împrejurarea, că Bulgarul ne prezintă în șirul popoarelor sale puse la menagerie și pe Români. Și ca să nu încapă vr'o îndoială, că aceste caracterizări naive nu sunt zeflemele, ci serioase și obiective aprecieri ale unei naive iubiri de adevăr, scriitorul acestui răvaș nu se codește să ne eternizeze și tipul animalic al neamului său propriu, al Bulgarului.

Iată tabloul zoomorfic, care ne interesează mai de aproape din acest răvaș bulgăresc vechiu:

„Grecul vulpe, Bulgarul bou, Românul pisică, Sârbul lup, Ungurul panteră“.

Să nu-mi sară nimeni în cap, dacă o spun dela început, că acest Bulgar, care a știut să dea o așa de justă apreciere a neamului său propriu: prezentându-ni-l în tipul bouului ca pe un neam blajin, muncitor, vânjos, răbduriu și bătucit la cap, a caracterizat de minune pe Român, al cărui tip nu s'a prea schimbat mult în cele 700 de ani trecuți de atunci.

Pentru ca să înțelegem această caracterizare, zoomorfică a Românului nu avem să studiem tipul pisicii după datele științifice ale zoologiei moderne, ci după zoologia populară universală, pe care o știa și naivul Bulgar, și în care și-a găsit și el terminii săi de comparație pentru diferitele popoare.

Să vedem dar care sunt însușirile tipice și dinstictive ale pisicii în zoologia naivă a popoarelor?

Inteligența firească extraordinară, din care urmează o bine socotită, iute și preciz executată acțiune și o trănicie extraordinară. Iată tipul pisicii. Îndeosebi: pisica chibzuește bine înainte de ce atacă și de obicei surprinde pe adversarul său pe neașteptate, ea tace și face; se preface că e moartă, dacă pe altă cale nu poate scăpa de peire și scapă de obicei teafără din toate primejdiile; din orice înălțime o trăneste în adânc, ea cade totdeauna în picioare; pisica zgărie rău, dacă se supără și are nouă vieți, — nici un animal

nu poate fi ucis mai anevoios decât pisica; ține la locul ei de baștină, din casa în care s'a născut și a crescut nu o poți alunga; din pisică nu s'alege rob la vr'un stăpân ca din câine și în fine e pildă de curățenie între celelalte dobitoace.

Așa a fost Românul. Bine l-ai judecat Bulgarule! Și eu nu mă sfiesc să doresc, ca să dea neamul nostru și azi cât de multe dovezi, că nu și-a schimbat tipul strămoșesc și că nu arată aplecări de metamorfozare nici înspre tipul „panterei“, dar nici înspre cel al „cățelușului“.

V. Gilu.

Revista revistelor.

În No. 13 al „Nouei reviste române“, d. N. Zaharia publică un documentat articol despre „Sinuciderile din mizerie“. Acestea pot fi mai ușor înlăturate decât ori care altele; căci ele nu sunt pornite din pasiune, care, — orice s'ar zice — este ceva fatal și prin urmare inevitabil. D-sa face deosebire între cei cari se sinucid din cauza mizeriei provenită din prea marile greutăți ale vieții, și între cei cari se sinucid din mizeria provenită din propria lor cauză, fiind risipitori și ducând o viață destrăbălată neallegându-se cu nimic din ce poate câștiga. Acești din urmă nu vor putea avea leac, pe când pentru cei din urmă găsim remediul prin solidaritate și prin asistența publică. Muncitorii să fie convinși de necesitatea unirei lor, ne mai fiind supuși capriciilor capitalismului. Ei și-ar putea astfel crea societăți de ajutor etc. D. Zaharia încheie:

„Cele mai multe suferințe din omnire provin din răutatea unora și, mai cu seamă din nepăsarea altora. Cât de plăcută ar fi viața, dacă oamenii ar fi mai buni și mai puțin nepăsători! Atunci numărul sinuciderilor din mizerie ar descrește, iar lumea n-ar mai fi socotită de mulți ca o imensă vale a plângerilor“.

Căci „până când să ni se spună.

„Același vechi cuvânt nebun:

„Că viața-i rea? Se face bună

„Atunci când omul este bun!

„Pământul este larg să 'ndemne

„Pe orice om a-și lua un loc,

„Și fie care să-și însemne

„Pe el o brazdă de noroc.“)

Am primit admirabila revistă săptămânală „Neamul românesc literar“ anul III, nr. 2, a d-lui N. Iorga. Ca întdeauna, găsim în această revistă, lucruri cu adevărat frumoase, o literatură sănătoasă din care lipsește veninul gândurilor strâmte ale necunoscuților cari se oploșesc în publicistica română și parvin de-și debitează toate elucubrațiunile impertinente: Una din cele mai bune și mai folositoare reviste literare, „Neamul românesc literar“ nu trebuie să lipsească din casa nici unui român, care-și iubește limba și neamul. Redacția în Vălenii-de-Munte (Prahova) România. Abonamentul pentru Transilvania: Pe un an 7 coroane, pe șase luni 4 coroane.

1) Traian Demetrescu: Muncitorilor.

Fapte și lucruri din România

Analfabetismul rural în România

O statistică îngrijitoare — Ce a făcut învățământul primar obligator — Situația amenințată a se menține — Nevoia de școli și de învățători — Sacrificiile pentru învățământul rural față cu cel urban — O proporție elocventă

Statisticile nenumărate cari se întocmesc de câțiva timp la noi au contribuit oarecum la deprecierea lor. Cele mai multe par a fi făcute pentru arhivele Statului și pentru biblioteca Academiei, unde praful le înăbușă cu desăvârșire. Totuși sunt unele statistici foarte importante și numai o privire cercetătoare aruncată peste ele le dă viață uimitoare și le face să vorbească în chip revelator.

Astfel e cazul cu statistica oficială a ministerului instrucției asupra învățământului nostru. D. I. Botez, fost deputat, aruncând o privire scrutătoare asupra acestei statistici a descoperit lucruri alarmante pe care le împărtășește cetitorilor revistei „Viața Românească” în ultimul ei număr.

*

După aproape 50 ani de aplicare a învățământului elementar obligator la sate am ajuns la următorul rezultat: 65.1 la sută analfabeți în pătura rurală, coeficient care se ridică până la 74.1 la sută și chiar 74.9 la sută în unele județe. Iar știința de carte a celor 23—35 la sută dintre țărani se reduce, în general, la știința de a iscăli, — căci restul se uită la câțiva ani după ieșirea din școală.

Pentru a ne explica situația aceasta e interesant de știut ce sacrificii a făcut Statul pentru școală. În toate Statele din Apus cu învățământ public obligator suma alocată anual în budget pentru învățământul elementar este de câteva ori mai mare decât cea destinată pentru toate celelalte ramuri de învățământ la un loc. De unde în Anglia proporția aceasta este de 9/1, la noi scade exact la 1/1. Și din această jumătate învățământul primar rural are parte de 8559868 lei, adică mai puțin decât de două ori suma destinată învățământului primar urban (4737403 lei), — deși populația rurală reprezintă șase șeptimi din întreaga populație a țării, iar în proporția populației școlare găsim că contingentul școlar sătesc reprezintă opt din nouă părți față de cel orașenesc.

*

Dar iată date și mai elocvente.

Deși Statul se obligă a procura învățământ primar gratuit tuturor copiilor în vârstă de școală nu-și îndeplinește sarcina decât față de populația școlară urbană. Pentru cea rurală avem următoarele date: din 810222 copii de săteni, Statul nu poate da învățatură decât la 480.000, adică 53 la sută din totalul populației. Și Statul prevede sancțiunea amenii pentru părinții cari nu-și trimit regulat copiii la școală.

Dar dintre cei 480000 copii ce pot fi primiți în școli numai 300000, adică 66.6 la sută au urmat regulat școala. Prin urmare dintr-o populație școlară de 800.000 copiii numai 300.000 capătă lumina școlii, iar ceilalți peste 60 la sută rămân în întunerecul inculturei. Și să ne mai mirăm că numărul analfabeților nu vrea să scadă nicăiri la țară sub 60 la sută!

Astfel, în situația de azi, ne vedem condamnați a rămâne cu aceeași enormă populație analfabetă, dacă Statul nu va face toate sacrificiile cerute de lupta contra analfabetismului.

Raportul inspectoratului primar calculează că pentru a procura sălile de clase necesare pentru întreaga noastră populație școlară rurală, luând în seamă și sporul de fiecare an al nașterilor, ar trebui ca în decurs de 15 ani, să se clădească numai 583 săli de clasă — à 6500 lei fiecare — ceea ce s'ar ridica la suma de 3 milioane 790 mii pe an, sau 57 milioane în 15 ani. Și dacă s'ar ridica la 70 milioane pentru 15 ani dacă am secoti câte 60 în loc de 80 elevi de fiecare clasă.

Dacă ținem samă, că pentru sporul de populație școlară anuală avem nevoie de 170 învățători noi; că pentru a procura școli populației școlare, care acum nu are școli, avem nevoie de un spor de 280 învățători, pe fiecare an, în timp de 15 ani; că 150 învățători sunt ceruți anual de vacanțele provocate prin deces și eșirea la pensie a învățătorilor titulari, și că încă 100 învățători titulari ar fi necesari pentru a înlocui în 15 ani procentul de 27 la sută de suplinitori — ajungem la cifra de 700 învățători pe fiecare an pentru o campanie de 15 ani de luptă împotriva analfabetismului rural.

Și ținând seamă că în toate țările civilizate numărul elevilor încredințați unui învățător este maxim de 50 și am voi să fixăm și la noi 60, în loc de 89 elevi, de învățăm ne-ar trebui anual 900 învățători.

Dar și corpul institutorilor își recrutează personalul tot dintre absolvenții școlilor normale, iar acestea nu produc anual nici 300 absolvenți; — rezultă, deci, că într-o campanie strașnică contra analfabetismului rural am avea nevoie de 600 învățători anual, timp de optzeci ani.

*

Toate datele de mai sus sunt prea elocvente ca să mai aibă nevoie de comentarii.

Totuși pentru întipărirea în mintea tuturor vom repeta că din cei 800,000 copii în vârstă de școală abia 300,000 o urmează regulat, iar 320,000 chiar dacă ar vrea s'o urmeze n'ar avea unde, căci nu sunt școli și învățători.

Și această situație continuând, cu tot învățământul nostru primar obligator, suntem condamnați a avea un contingent permanent de analfabeți rurali de 60 la sută, — în timp ce la orașe analfabetismul e pe cale să dispară grație completei organizări a învățământului elementar urban.

Datoria tuturor conducătorilor, cari se perindă la cârmă Statului este, deci, să lupte contra analfabetismului. Ori câte tunuri cu tir rapid am avea și ori cât de bine echipați ne-ar fi soldații, dacă școala rurală nu va avea puțința să corespundă pe de-a întregul menirei sale, toate eforturile noastre rămân infructuoase.

Sedanul l'au făcut învățătorii și școlile germane! — au repetat-o de atâtea ori toți cugetătorii și exclamația aceasta trebuie să ne facă să ne gândim neîncetat la dușmanul primejdios aflat în mijlocul nostru, analfabetismul rural.

Notiță teatrală

„CIDUL”, tragedie în 5 acte de Corneille tradusă de St. O. Iosif

S'a reprezentat aseară pentru prima oară de trupa Davila cu d. T. Bulandra în Rodrigue și d-na Sturza în Himena.

Se înțelege, piesa a fost jucată cu oarecari tăeturi, dar nu e nimic de zis în contra lor. Traducerea d-lui St. O. Iosif e foarte bună. Mici lucruri de schimbat.

Punerea în scenă constituie un succes pentru teatrul Davila. Decoruri prea frumoase.

Interpretarea firește suferă de lipsuri. Actorii nu sunt obișnuiți să joace în genul acesta dramatic.

D. Bulandra are multe momente fericite și de sigur posedă toate însușirile pentru eroul piesei din Corneille, de cât încă n'a intrat desăvârșit în rol. Gesturile și atitudinile trădează din când în când pe actorul comediei moderne.

A spus cu putere și emoționat povestea luptei.

În definitiv pentru d. Bulandra reprezentarea de aseară constituie un succes ce va conta în cariera d-sale. De altfel Rodrigue aparține genului dramatic pentru care este croit d. Bulandra.

D-na Sturza deși nu este indicată pentru Himena a jînut rolul satisfăcător.

D. Bulinski bine în Don Gomez.

D. Popescu de asemenea s'a strecurat onorabil în rolul de mare autoritate al bătrânului Don Diego.

Regele s'a înfățișat mai slab.

Dar în sfârșit cu toate neajunsurile, reprezentarea de aseară face onoare teatrului nostru.

Incasările R. M. S.

Dela 1 Aprilie până la 1 Ianuarie, încasările toate ale R. M. S. din exercițiul în curs s'au urcat la suma de 56 de milioane 929 360 lei cu un plus de 1,80 .932 față de epoca corespunzătoare a exercițiului trecut și cu un plus de 2 milioane 842.120 lei față de evaluările budgetare.

Suma totală a veniturilor se distribuie astfel pe diferitele categorii de produse: din vânzarea tutunului s'a realizat un plus de 1,176.268 lei, din vânzarea hârtiei de țigaretă un plus de 226 790 lei, din vânzarea chibriturilor un plus de 248.231 lei, din vânzarea cărților de joc un plus de 51.538 lei.

Sarea vândută în țară a dat un plus de 125.693 lei la încasări față de sumele încasate în perioada trecută a exercițiului precedent, iar exportul sărei a adus un venit de 1 milion 64.024 lei, cu un plus de 8.536 lei, față de încasările trecute și de 156 468 lei, față de evaluările budgetare.

Închețarea Dunărei

Brăila. În urma frigului din ultimele zile, sloiurile de gheață ce curgeau încontinuu pe Dunăre, s'au prins acoperind fluviul din fața fabricii de făină Violatos în sus.

Dela același punct până la docuri Dunărea e liberă de ghețuri.

Incendiul din Drăgășani

— O moară distrusă —

Drăgășani. Un puternic incendiu a izbucnit noaptea trecută la moara d-lui Mihalache Săndulescu din localitate.

Focul a distrus moara cauzând pagube mari

Răvaș din Hunedoara

— Populația orașului — O stare nenorocită — Căsătoriile mixte — Concubinagiile — Efectele maghiarizării — Școala noastră — Un turn miraculos — Străduințele protopopului dr. Ioan Dobre — Comerțianții români — Băncile noastre — O veste bună — Botez — Vremea —

Deva, Februarie 1911. Populația noastră românească din Deva, cifrată acum în urma noului recensământ, numără cam la 3000 de suflete din totalul de 9000 cât are întreg orașul. Cealaltă parte, adică două treimi se repartizează între Unguri, Ciangăi, Germani, alte neamuri și o bună parte de Ovrei.

După felul ocupațiunii ea se împărțește în modul următor: un mic strat — aproape dispărent — de intelectuali, doi-trei proprietari, p'atâția comercianți, câțiva meseriași, grosul muncitori cu ziua și servitori. Cei mai mulți sunt veniți dela țară, de prin satele vecine, analfabeți. Contactul zilnic cu toate elementele străine, atât de șoviniste, a făcut pe mulți să-și lepede limba, obiceiurile apucate dela strămoși, ba ce e mai trist până și dulcea și fermecătoarea noastră doină.

Ți se sfășie inima de durere, când îi auzi cum te salută în limbă străină. De să întâlnesc doi își fac o fală în a-și vorbi ungurește unul altuia. De se întâmplă să treci pe lângă vr'un local de cârciumă, durerea ce o simți e și mai mare. Localul întreg răsună de cântecile patriotice de-ai crede, că te afli ori unde pe fața pământului, numai într'un comitat ca acesta cu 90% populație românească nu. Simțul național pare cu totul strobît în ei, iar cel religios pe cale de a-l pierde dacă nu se va căuta să se facă ceva.

*

Căsătoriile mixte încurajate pe față de către toți stâlpii de idei de stat național unitar, au devenit un adevărat scandal. Foarte puțini de mai fac și cununii religioase, îndepărtându-se tot mai mult de biserică. De-aici și imoralitatea și destrăbălarea cea mare. Fără pic de rușine și fără nici o mustrare de cuget — bărbați sau femei — după ce au trăit o vreme îndelungată împreună, făcând căsătoria civilă, dobândind chiar copii în timpul căsniciei, să lăsă unii de alții, să părăsesc și fără să se desfacă în mod legal, se încurcă bărbații cu alte femei și femeile cu alți bărbați și trăiesc în concubinaj. Copii din prima căsnicie legitimă, cei din a doua nelegitimă rămași pe drumuri în paza și îngrijirea nimănui. Organele legii — atât de vajnice în alte împrejurări — nu iau nici o măsură. Vezi Doamne! Chiar de s'ar răsturna ordinea morală numai asimilarea să se facă.

Mulți și-au schimbat și numele încât frați și veri sau alte rubedenii când vin din sat la oraș ca să-i caute, numai știu cum să-i găsească după noul botez. Mirarea mi-a fost nespuse de mare eri, când treceam pe stradă întâlnind pe trei femei în port de sat de fel din Bogata, comună nu departe de Deva, cu dăsații în spinare cântând și întrebând de odorul lor, pe care îl au la școala „domnilor“ să învețe carte multă de asta nouă, cum ziceau ele, dar pe care nu-l găseau, căci puiul de sătean aici se botezase din nou și primise un nume, pe care ele nu-l puteau rosti nicidecum.

Școala ar putea mult ajuta în această privință, dar din nenorocire tocmai ea lipsește și lipsește cu desăvârșire, căci maghernița din fundul unei curți numai a școală nu samănă. Apoi învățătorul care tot felul de speculații face numai școala cu copiii nu, numai de așa ceva nu-l doare capul.

*

Un turn rămas dintr'o dărâmată biserică românească face mult sânge rău celor din capul comunei. Ci s'au hotărât să-l dărâme și acum păclă S'a găsit o lespede de peatră pe o latură a zidului purtând ca inscripție o anatemă asupra aceluia ce va cuteza să-l dărâme. De îndată ce s'a vestit de miraculoasa descoperire, țipenie de om nu îndrăznește să pună mâna pe ciocan și astfel nevinovatul turn e salvat de peire.

Un bun slujitor al altarului, pătruns de datoria sfântă ce-i incumbă misiunea sa aproape profetică în mijlocul acestor frați ai noștri rătăciți, părintele protopop dr. Ioan Dobre, muncește cu râvnă și cu înțelepciune, ca să-i readucă la calea cea adevărată. În toate Duminecele în biserică le citește, după terminarea serviciului divin, din învățăturile sfinților apostoli și le explică. De câte-ori i-se dă ocaziunea și i-se dă des, nu scapă prilejul de a-i povățui să apuce pe calea cea bună, neîntorcându-se iarăși la sânul bisericii și al neamului de care s'au despărțat.

În toată piața Devei aveam până eri trei — zi trei — firme românești și anume: Romulus Cutean, băcănie; Ionel Luch, cofetărie și Alexandru Schuster, lipskanie. De eri am rămas numai cu doi, d. Al. Schuster neputând suporta concurența zdrobitoare și neloială, ce i-se făcea de ceilalți neguțatori de brânșă sa, i-s'a închis prăvălia, a fost pus stare de faliment. Dureros lucru, în loc să ne înmulțim și din câți neguțatori români avem pe piață mai pierdem.

*

Bănci românești funcționează aici două: „Decebal“ și „Industria“. Aceste două citadele financiare românești în orașul acesta atât de străinăt, se dușmănesc de foc între ele, deși har Domnului! avem de muncă îndestul numai bunăvoință și bani mulți să aibă conducătorii lor. În loc de a lupta una contra celeilalte, mai bine umăr la umăr, cu înțelegere frățească ar lupta

în contra băncilor evreiești, cari aproape au cucerit totul.

Să nădăjduim că conducătorii vor înțelege chemarea lor în fruntea unor asemenea instituțiuni și pe viitor nu se vor lăsa conduși de ambiții personale, cari sunt atât de păgubitoare.

*

Din Cristur, o comună mixtă de Români și Unguri, ne vine o veste din cele mai bune. Anume 6 familii din cele 13 românești, care mai acum câțeva vreme trecuseră la reformați s'au întors la sânul bisericii noastre gr. or. prin stăruința preotului din sat, iar sunt pe punctul de îndreptare. Să nădăjduim că în curând și cele 5 familii vor ajunge să cunoască greșala ce au făcut și o vor repara reîntorcându-se la biserica lor strămoșască.

*

Eri s'a săvârșit botezul după ritul gr. or. al copilului d-lui dr. Virgil Olariu avocat, asistând ca nași doamna și domnul Francisc Hosszu-Longin. La botez au mai luat parte și Reverendissimi domni: Dr. Gheorghe Popovici, protopopul Lugojului, fost deputat și Olariu, protopopul Făgului.

De vre-o 4 zile pe aici avem un ger de ne-a speriat pe toți. De unde credeam că, aproape am scăpat de iarnă, iată-ne pe ne-așteptate ca și în Siberia.

Coresp.

CRONICA EXTERNĂ

Situația în Portugalia

Tânără republică portugheză a trecut în ultima vreme prin grele încercări. Abia reușise să potolească agitațiunile monarhiștilor și a izbucnit o grevă generală la căile ferate, care a produs o adâncă perturbare în toată viața economică a Portugaliei. După ultimele știri, greva pare terminată, dar nu e mai puțin adevărat, că ea lasă în urma ei o neliniște, o nesiguranță, care numai prielnică nu poate să fie operei de reorganizare politică și socială, pe care republicanii au întreprins-o. În genere situația din Portugalia nu e satisfăcătoare.

Republicanii sunt împărțiți în două tabere. Funcționarii Monarhiștilor intrând în partidul republican au adus acolo năravurile și mentalitatea lor, au făcut ca acest partid să nu se înfățișeze în deajuns ca ceva nou și i-au atras astfel, înainte chiar de a fi putut să se pue serios pe muncă, multe critici și numeroase nemulțumiri. Pe de altă parte considerațiunile de persoană, ambițiunile de tot felul continuă să joace acelaș rol precumpănitor ca sub Monarhie.

Ceeace a asigurat la Constantinopole izbânda tinerilor-turci e, că ei au știut din prima zi să se desbare de toate păcatele trecutului. Personalul administrativ și politic al regimentului hamidian, care era un personal corupt și îmbătrânit în rele, a fost înlocuit prin oameni noi, cinstiți și călăuziți de un mare ideal. Tesutului inextricabil de intrigi de curte și de harem, tinerii turci au opus disciplina de fer a comitetului „Uniune de Progres“, care în interesul salvării naționale a știut să impue tăcere tuturor ambițiunilor și tuturor resimțimintelor.

Republicanii portughezi se încearcă și ei să pășească pe această cale dar le lipsește și unitatea de acțiune, în vederea atingerii unui țel bine definit, și tăria de a îngenunchia toate interesele individuale în fața intereselor naționale.

Dar dacă toate acestea sunt adevărate, — din nenorocire pentru portughezi chiar prea adevărate — e netăgăduit însă, că republica portugheză e victima unei întregi și sistematice campanii de discreditare întreprinsă de presa europeană și în deosebi de presa engleză. Autorii acestei campanii sunt bine înțeles monarhiștii din Portugalia. Văzând, că în interiorul Portugaliei influența lor scade din zi în zi, ei au început să denatureze toate faptele republicanilor și să creeze în Europa o atmosferă de neîncredere în acest regim. Așa de pildă s'au întâmplat la Lisabona câteva mici agitațiuni monarhiste Imediat ei au răspândit șvonul, că a izbucnit o adevărată criză, că Portugalia vrea să reîntroneze Monarhia, că armata părăsește pe republicani. Și în timp de câteva zile Europa a trăit cu convingerea, că

Portugalia e în stare de răsvrătire. A trebuit o desmințire oficială și amănunțită a d-lui Bernardino Machado, ministrul de externe, pentru ca lumea să vadă, că totul se reduce la un incident fără nici o gravitate. De asemenea și acum cu prilejul grevei căilor ferate. Greva a fost o grevă ca toate grevele, de sigur foarte dăunătoare, dar fără un caracter de deosebită violență. Monarhiștii au zăgrăvit-o însă în presa europeană ca o mișcare revoluționară. Se crede, că republica e percutată, că va fi nevoie de o intervenție străină.

Se afirmă chiar, că trupele spaniole sunt gata să intre în Portugalia.

A trebuit și de rândul acesta ca liniștea să se restabilească repede și ca d. Canalejas să dea o categorică desmințire șvonului de intervenție, pentru ca lumea să se convingă, că nici acum existența republicii n'a fost primejduită.

Fără îndoială că asemeni proceduri amărăsc zilele actualilor conducători ai Portugaliei și că nu sunt de natură să le ușureze sarcina. Dar ele constituie o tactică, care mai curând sau mai târziu se va întoarce tot în potriua acelora ce o întrebuițează. Așa s'a și întâmplat cu complotul monarhist.

Republicanii indignați de inexactitatea presei regaliste, au devastat redacțiile acestor ziare, gurgernul a intervenit, a interzis apariția ziarelor și a transformat și atacurile prin presă, în potriua regimului republican într'un delict special, care se va pedepsi cu o deosebită asprime.

Se știe că amenințările slujesc la ceva numai, dacă ești în stare să le aduci la îndeplinire. Monarhiștii portughezi nu sunt siguri că pot răsturna republica. Atunci de ce tot răspândesc șvonul că republica e pierdută, că zilele ei sunt numărâte. Pentru ca faptele să îi desmintă și să dea astfel lumii impresia că republica are o putere mai mare decât aceea pe care o are în realitate?

Calculul pare de o naivitate demnă de niște oameni cari și au dus la prăbușire un întreg regim.

Iată deci, după părerea noastră, dacă e vorba de pericole care să amenințe republica, noi nu le vedem venind din rândurile monarhiștilor ci tot din rândurile republicanilor. Numai republicanii pot distruge republica prin desbinările, prin greșelile și prin excesele lor. Dacă vor ști să-și înfrâneze patimile vor birui. Dacă nu, mântuirea poporului portughez va trebui plătită cu prețul unor noi și groaznice frământări.

De pe coasta de Azur

Sborurile aviatorului Legagneux.

Nizza, Ianuarie. Celebrul aviator Legagneux, care de câțva timp ne oferă cele mai senzaționale spectacole aeriene, făcând sboruri îndrăznețe pe de-asupra orașului, a declarat la aero-clubul local că, în curând, va trece cu aeroplanul său peste Mediterana spre a se duce la Ajacio în insula Corsica.

Aero-clubul a admis propunerea lui Legagneux și încercarea aceasta se va face săptămâna viitoare. Legagneux va face călătoria în 18 ore parcurgând o distanță de 400 kilometri dus și întors.

Mai târziu, exemplul lui Legagneux va fi imitat și de alți curajoși și încercați aviatori ca: contele Robillard, Cosnac, marchizul de Ville-neuve-Traus, d-șoara Dutrieu și alții.

Serbarea dela Menton.

Eri s'a serbat la Menton, cu mare solemnitate, a 50-a aniversare dela alipirea acestui oraș al Franței. Se știe că Menton, înainte de răsboiul din 1866, aparținea Italiei.

La orele 10 dim. drapelul național a fost adus în fața tribunei oficiale și salutată de trupele puse sub comanda colonelului Dupuy.

Câteva minute mai târziu, salvele de artilerie au anunțat sosirea generalului Coll, care a fost salutată de prefectul departamentului și de primarul din Menton.

Apoi, generalul a primit defilarea trupelor care a durat 35 minute.

În timpul defilării, atențiunea imensului public care asista la serbare, era atrasă spre Cap Martin. O pasăre uriașă sbura ca o viteză vertiginosă îndreptându-se spre câmpul de defilare.

toți însuflețiți pentru cauza noastră națională — și avem cea mai bună speranță că-și vor face datoria. Această reușită se datorește în special d-lui dr. Simion Chețan, care a fost răsplătit cu simpatia și încrederea tuturor. *Un alegător.*

Mulțumită publică. Pentru ajutorarea poporului din comunele *Băiești* și *Rușor* (lângă Hațeg), păgubit prin un incendiu violent în ajunul Crăciunului, — la glasul nostru rugător, au binevoit a contribui următorii P. T. Domni: Marele mecenat al poporului nostru Vasile de Stroiescu cu 2000 cor., institutul de credit și economii „Albina” din Sibiu cu 600 cor., Prea Ven. Conzistor arh. din Sibiu cu 1470 cor., institutul de credit și economii „Hațegana” din Hațeg cu 100 cor., colecta ziarului „Tribuna” din Arad cu 287 cor., iar la colecta inițiată de d. dr. Gavril Suci, adv. în Hațeg, au contribuit: dr. G. Suci 100 cor., dr. Aug. Straițariu, dr. Cornel Popescu și Teodor Doboiu câte 20 cor., dr. Iacob Radu, dr. Leo Parasca, dr. Fabiu Bontescu, Ioan Baci și Ștefan Șelariu câte 10 cor., dr. Ioan Hăca, Nic. Șbucă, Marcu Todosie, dr. Kölgýessy, Iulius Popoviciu, dr. Deák Lajos și Puy László câte 5 cor., Victor Pop 5 cor., Ioan Straițariu, Alex Jian, Puy Zsigmond și Marcu Jian câte 4 cor., Iancu Comșa, Dominic Crișan și N. Todosie câte 3 cor., G. Costa, Măriuța Dragoia, N. Popescu, G. Nicoară, Smarandița Pop, Kardos Mihály, N. Popoviciu și E. Socaciu câte 2 cor., Zărie Doboiu, Avr. Popescu, Nic. Doboiu, M. Nemeș, Betegh Károly, Janó Albert, Jovián Victor, Hegedüs L., Antal N., Létay N., Iulius Ciuciu, Károlyi N., Ioan Tocaciu, Schuller N., S. Weil, Sipos J. și dr. Köntzei G. câte 1 cor., Hirsch N. 60 fil., Vajna Izsó, Stern Edmund și Marcu Dia câte 40 fileri, epitropia bis. din Mănăsturul-ung. 10 cor. și Nic. Comaniciu, notar în Gurariului 2 cor. Exprimăm și pe această cale P. Stimaților contribuenți în numele poporului recunoscător cele mai sincere mulțumite.

Suma totală colectată face cor. 4784.—, care s'a împărțit în 9/22 și 11/24 Ianuarie a. c. în Băiești la 37 familii, iar în Rușor la 55 familii. Hațeg, la 18/31 Ianuarie 1911. *Dr. Cornel Popescu*, protopop gr.-or., *dr. Gavril Suci*, adv.

Petreceri.

Concert și petrecere în Brașov. Reuniunea femeilor române pentru ajutorarea văduvelor sărace din Brașov și Săcele dă, cu colaborarea distinsei și apreciatei artiste, a d-nei Veturia Tritean în 3/13 Februarie a. c. în sala Redutei din Brașov, un concert și petrecere cu dans. Crezând, că dăm un prilej de bucurie înaltă plăcere artistică și o petrecere socială publicului nostru curț din Brașov, jur și din alte părți, îl invităm cu toată dragostea frățească la acest

concert și petrecere. Alte invitări nu se trimit. Damele se pot prezenta fie în toalete, fie în costume naționale. Inceputul e la 8 seara. Biletele se vând la librăria Mureșianu și Ciurcu și seara la cassă. Brașov în 26 Ianuarie 1911. Pentru comitetul Reuniunii: Balașa Blebea, prezidentă. Dr. I. Blaga secretar.

Concert și teatru în Buteni. Inteligența română din Buteni aranjază cu concursul corului din loc concert împreună cu dans la 19 Februarie, st. n. 1911 în sala hotelului „Coroana” din Buteni, în favorul bibliotecii școlare și fondului corului. Inceputul la 8 ore seara. Programul: „Pribeagul”, cor de T. Popoviciu. „Mama Anghelușa”, monolog de V. Alecsandri, predat de P. Beșan. „Jalba norei”, cor de I. Vidu. „Șaua Țiganului”, de Th. Speranță, predat de G. Mișca. „Cisla”, Cântec comic, cor de C. Porumbescu. „Ultima sticlă” comedie într'un act de M. Legan. traducere de I. Puticiu, jucată de domni G. Andreica, I. Sferdian, G. Mișca.

Petrecere costumată în Abrud. „Reuniunea femeilor române din Abrud, Abrudsat și jur”, invită la petrecerea costumată (port național românesc), ce o va aranja Duminecă la 26 Februarie a. c. în hotelul „Detunata” din Abrud. În decursul jocurilor se dau și două tablouri din viața poporului român. Inceputul la 8 ore seara. Venitul curat e destinat în favorul Reuniunii.

Petrecere cu dans în Lugoj. „Reuniunea meseriașilor români din Lugoj” invită la petrecerea cu dans, care va avea loc Duminecă, 6/19 Februarie în saletul hotelului „Concordia”. Inceputul la orele 8 seara.

Concert. Corul bisericii gr.-or. române din Budapesta aranjează în 4 Martie n. a. c. în sala albă a hotelului „Royal” un concert urmat de dans în favorul corului.

Spre acest scop s'a format un cor mixt din care fac parte mai mulți domni și dame din colonia română din Budapesta.

Din patrie.

Recensământul în comitatul Sibiu, a dat următorul rezultat: Sebeșul-săsesc 8091 (7753); Rășinari 5786 (5406); Poiana 4198 (3951); Avrig 3490 (3190); Săliște 3463 (3566,) deci scăzământ de 104 suflete. (Emigrarea?? Red. Rom.) Jina 3469 (3177); Slimnic 3148 (2929); Cisnădie 3062 (3025); Cristian 2991 (2908); Turnișor 2780 (2545); Gura râului 2704 (2564); Poplaca 2613 (2515); Apoldul mare 2472 (2315); Apoldul mic 2295

(2405); Petrifalău 2265 (2146); Ludoșul mare 2251 (6007); Șugag 2199 (2077); Vurper 2197 (2029); Sadu 2142 (1882); Șura mare 2117 (2050); Alțana 2112 (1993); Pianul sup. 2084 (2144); Răhău 2079 (2095); Mercurea 2048 (2003); Nocrich 1228 (1099). Mai puțin ca 1000 de locuitori au comunele: Cisnădioara, Șelimber, Bungard, Tălmăciu, Cașolț, Hamba, Rusciori, Racovița, Capâlna, Lazu, Sebeșul, Strugar (232); Aciliu, Galeș, Căcova, Mag, Săcel, Reciu, Bendorf, Țichindeal, Glâmbocă, Cornățel, Ilimbav, Săsăus, Nucet, Tilișca și Porcești. Din celelalte comune ne lipsesc datele. Creșterea se obsearvă în preturile Cisnădie, Sibiu și Nocrichiu, staționare în preturile Săliște și Mercurea. Numărul sufletelor din comitatul Sibiu:

Pretura Cisnădie	29.339
„ Mercurea	25.445
„ Sibiu	25.044
„ Nocrichiu	16.405
„ Săliște	16.008
Orașul Sibiu	30.035
Total	142.276

(Numerii dintre paranteze arată starea de acum 10 ani).

Viață lungă. În comuna Ciugudiul de sus, din părțile Turdei, a răposat zilele acestea moșneagul Teodor Hetea, un român de 108 ani. Deși a trăit mai mult de un veac, totuși nu se vedeau pe înfățișarea lui urmele adâncilor bătrânețe.

Din străinătate.

Victoriile răsculaților în Mexico. Revoluționarii au nimicit regimentul 18 de infanterie, trimis spre a despresura orașul Juarez.

Răsvrățiții au înconjurat orașul Juarez eri după amiazi și au deshis focul asupra avantposturilor cari s'au retras.

Gerul din Mesopotamia. Din Anatolia se anunță că fluviile Eufrat și Tigris au înghețat. Lupii vin până în apropierea orașelor. Populația e amenințată de foamete. Câteva regiuni sunt complect izolate din cauza zăpezii.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”.

PIATRA MUERII

— Povestire din trecutul Bucovinei —

de Emil Grigorovitz

(2)

— Urmare —

Încolo toate bisericuțele și schiturile pravoslavnice ale Vlahilor (așa numeau Slavii învecinați pe Români), căzură pradă focului și jafului și numai cât schitulețele dela Olovăț, Rădăuți, Humor și Solea, au scăpat la ciocnirea Țătarilor cu ceata de Secuime și cu mulțimea Muntenilor din Maramureș, ca prin minune cerească, de urgia focului și a pustiirii. Pentru mâna de ajutor, ce au dat cu acest prilej Vlahii, craiul unguresc Ludovic s'a învoit, cam de silă, să le dea voie Vlahilor și voevodului lor nou ales, Bogdan, să se așeze pe toată întinderea locurilor scăpate de Țătari. Atât numai, că aceste locuri fuseseră stăpânite înainte de cnezul Dragoș și de urmașul său Sas Vodă, ai cărui vlăstari nobili aveau acum să fie despăgubiți de craiul prin alte danii, colo sus, în Maramureș. Și el s'a și chiar milostiv în urmă, de i-a dat cam pe la anul 1365, lui Balc, fiul lui Sas, pământurile ce le lăsase pe urma sa Bogdan, în Maramureș. Bogdan Voevod însă, cobora acum cu toată casa, cu semenii și cu ostașii săi, să ia în stăpânire dreaptă și adevărată tânăra Moldovă, întemeiată de un șir de ani, pe valea frumoasă a râului cu același

nume și lărgită până în valea de jos a Siretului, unde i-se pregătia acum și vechia reședință.

Nu prea vedea, cum am zis, cu ochi buni craiul Ungariei, Ludovic, aceste așezări temeinice ale cnezilor maramureșeni, cari din ce în ce căpătau tot mai multă tărie. Bogdan mai ales apucase dela început să arate, că vrea să fie singur stăpân în țara sa, și nu atârnat de mila Craiului, precum fuseseră înaintașii săi Dragoș și Sas. Dar Ludovic n'avea ce să-i facă, întâi și întâi, fiind-că Bogdan îl mai scăpase cu câți-va ani mai înainte, împreună cu Voevodul Andrei al Ardealului, de năvala dușmănească. Iar în al doilea rând, pentru faptul, că țara dincolo de munți, adică Moldova de sus, era ca și părăsită și avea nevoie de oblăduire, care acum, ori în a cui mâni ar fi fost, era binevenită. Oamenii Craiului făceau dar să se vadă așa un fel de împotrivire, despre care ne vorbesc chiar și cronicile ungurești de pe vremea aceea, decât erau pe jumătate înțeleși cu starea de lucruri, ce se pregătea în ceasul, când începe povestirea mea. Atât numai, că cetitorii să nu-mi ia în nume de rău, că pe unde nu aveam cum și de unde să aflu firul lucrurilor, chiar cum s'a brodit, am întregit povestirea cu ce mi-a șoptit duhul meu în căutarea adevărului.

*

La sunetul clopotelor, iată că s'a arătat la gura porții mănăstirești un trâmbițaș, și sunând din cornul său lunguet de trei ori câte un semnal lung și ascuțit, au ieșit pe urma sa cei doi slujbași crăești cu aprodul în frunte și, însoțiți

de o ceată de călăreți moldoveni, ce i-au întâmpinat din partea curților domnești, au pornit cu toții în troyotul cailor, afară, prin ulițele târgului, unde se opreau din vreme în vreme, făcând cunoscută vestea crăiască.

Și le spuneau la toți din norod, câți veniau să-i asculte, că din mila marelui crai Ludovic și cu știrea părălăbului crăiesc din Baia, se îngăduie voevodului maramureșan Bogdan Mușat, să se așeze pe pământul crăiesc stăpânit de fostul cnez Sas și să oblăduiască noua țară a Moldovei, cât va fi supus credincios și ascultător în toate marelui crai al Ungariei. Și au umblat ei așa câteva zile de-arândul prin împrejurime, ocolind în cele din urmă, însoțiți tot de adunare mai multă, hotarele noului voevodat și înfigând țăruii crăești cu cruci pe locurile de hotărnicie, precum ca să se știe de toți. Iar după această ispravă, crainicul cu oamenii săi s'au îndreptat spre drumul ce ducea dincolo, la târgul Baia, în vreme ce călăreții moldoveni și cu oamenii ce fuseseră față la hotărnicie, au pornit încet spre schitul Solcei.

Acolo sosise de cu seară încă voevodul cu ai săi, întovărășit de căpitani cei mai aleși și de câțiva slujitori credincioși. Aflase despre asta și crainicul trimis de părălăbul din Baia; aflase și Bogdan despre primblarea oamenilor crăiești pe la hotare și nu se mira de loc că solii părălăbului nu s'au abătut pe la schit să-i aducă temenelile convenite. Pricina era gingașe de tot. În valea Solcei se aflau ocnelle de sare de cari se folosea secuimea întreagă din vecinătate, ba

Arderea stației Țarskoje-Selo. Stația din Țarskoje-Selo a ars împreună cu pavilionul Țarului. Pagubele sunt foarte mari.

Asasinarea regentului Chinei. Ziarele din Paris au primit știrea, că regentul Chinei a fost omorât, în ce împrejurări nu se știe. Amănuntele lipsesc.

La ambasada chineză din Berlin n'a sosit până acum nici o știre despre asasinarea regentului chinez. Se așteaptă în tot momentul confirmarea sau neconfirmarea știrii.

Slăbește alianța franco-rusă. Ziarul „Figaro” a publicat o depeșă din Petersburg care sună astfel: Limbajul mai multor ziare pariziane și mai cu seamă al lui „Le Temps” a pricinuit aici o impresiune din cele mai penibile. Insinuările repetite îndreptate în contra alianței franco-ruse au provocat neliniște chiar în spiritele cele mai optimiste. Te întrebi care poate fi scopul urmărit de autorii articolelor care induc în eroare publicul francez. Soliditatea alianței franco-ruse nu va putea nici odată fi pusă în discuțiune; ea rămâne ceea ce este, de 23 de ani, axa politice europene.

O societate pentru vindecarea cancerului. Împăratul Francisc Iosif a primit patronajul societății austriace al cărui scop e studiarea și vindecarea cancerului.

Epilogul evenimentelor din cartierul Hounditsch (Londra). Azi dim. un detașament de polițiști a oprit circulația în mai multe străzi din Londra și s'a retras după ce și-a operat arestarea unui tânăr rus însoțit de o femeie care sunt urmăriți dela finea lui Decembrie cu privire la evenimentele din cartierul Hounditsch.

O conspirație în Caucaz. În Caucaz s'a descoperit o conspirație al cărei scop era deslipirea Caucazului de Rusia.

Numeroase persoane distinse din Tiflis și Kutais au fost arestate. Poliția a descoperit multe depozite de arme.

ECONOMIE.

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

10 Februarie 1911.

Prețul cerealelor după 100 kgr. a fost următorul:

Grâu nou	
De Tisa	22:50—22:85
Din comitatul Albei	22:35—23:40
De Pesta	22:45—23:50
Bănățanesc	22:35—23:35
De Bacica	22:45—23:16
Secară de calitate I.	15:90—16:—
Orzul de nutreț, calitate I.	15:80—16:—
Ovăs de calitate I.	17:50—17:80
Cucuruz	15:05—11:30

Piața grânelor din Aradul-Nou.

10 Februarie 1911.

S'a vândut azi:

Grâu 800 mm.	10:40 — 10:65
Orz	7:40 — 7:50
Ovăs	7:50 — 7:60
Secară	7:— — 7:10
Cucuruz 300	4:70 — 4:80

Prețurile sunt socotite în coroane și după 50 kgr.

Redactor responsabil: Atanasiu Halmăgian.

Un candidat de avocat cu praxă află aplicare momentană în cancelaria subscrișului.

Dr. Ioan Margita,
advocat, Aigyógy.

Candidat de avocat cu praxă află aplicare momentană la
Dr. Coriolan Steer
advocat în Tășnad (c. Sălăgiu).

Candidat de avocat

cu praxă bună, află momentan aplicare în cancelaria avocatului

Dr. Alexandru Morariu
Elisabetopol (Erzsébetváros).

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,

aur, argint zdrobit și bijuterii,

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.
Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

Cele mai noi susceperi de
plăci pentru
gramofon:

Hulló falevél

din „Czigányszerelem” și din
„Balkáni hercegnő”

se capătă la

Koch Dániel

Arad, str. Deák-Ferencz.
Vis-à-vis de hotelul „Crucea albă”.

se cărau chervameri întregi de drob de sare până în cele mai depărtate locuri ale țării ungurești. Ocnele aceste erau socotite de mult ca avere crăiască și veniturile lor grase le aduna vistiernicii parcălabului din Baia, împreună cu cele ce mai ieșiau din băile de aramă apropiate și aurăriile de pe apa Țibăului.

Locurile aceste prețuite erau, cum se vede, de mare însemnătate pentru Craiul, de aceea nici trimișii parcălabului nu s'au prea îndesat cu hotărnicirea dimprejurul Solcei, când știut era că chiar pe acolo se găsea săliște deasă de Vlohi cari își aveau și loc de închinare căutat în mănăstioară, unde descălecase acum voevodul și trăsese în gază.

Se știau lucrurile dintr'o parte și alta și se înțelegeau oamenii fără schimbare de vorbă, numai cât că nu știa nimeni, cum au să se sfârșească toate aceste. Că se născuse gâlceavă din pricina aceasta încă în cei doi ani de domnie ai lui Dragoș, și ajunsese până chiar la luptă sângeroasă în cei patru ani de domnie ai fiului său, lui Sas Vodă. Și acum iarăși venia vorba ceea, că greu încap două săbii într'o teacă și încă mai greu doi domni într'o țară săracă. Fără decât nu sunase încă ceasul, ca vitejii Moldovei să arate cine sunt și voevodul nostru a zămbit numai cât în tăcere, când i-s'a spus despre venirea trimișilor parcălabului. N'a scos o vorbă, numai la urmă însă tot nu s'a putut răbda să li deie povață la cei de prin împrejurul său, că nu cumva să stârnească vr'o ceartă cu ispravnicii crăiești dela ocne sau cu Sașii și Secuții

lucrători de pe acolo. „Că veni-va vreme să punem noi rânduială și pe acolo!” a zis domnul și credincioșii lui cuminți au și înțeles îndată mare, ce voia să înțeleagă și au tăcut.

A stat Bogdan apoi câteva zile la Solca, până s'au adunat încetul călăreții săi cu toate ale lor și i-au ajuns din urmă pe potecile de munte și gloata oamenilor veniți cu piciorul. Și după ce mi i-au pornit și așezat pe toți pe la locurile ce li-se hotărâse mai dinainte, după chip și credință, a pus pe stărițul schitului, curiosul arhimandrit Sofronie, să facă slujbă mare în lauda lui Dumnezeu și a purces apoi cu cei mai aleși dintre popor, spre târgul Siretelui, ca să se așeze la scaunul domniei, în tânăra Moldovă. Înainte de plecare voevodul a chemat la sine pe omul său credincios, pe sotnicul arcașilor Vrabie și în față fiind logofătul său Vulpe, i-a zis: „Tu, dragul meu Vrabie, destul te-ai străduț și ai umblat drum greu de aicea și în Maramurăș, de trei ori, încolo și înapoi. Acum poți să te odihnești. Te fac căpitan de plaiuri și ți-am rânduit și ție o bucată de răzășie, colo la Cosniștea, deasupra Slatinei-Mari. Mai întâiu ai să statornicești hotarele deniilor ce le-am făcut împrejurul moșiei mănăstirești și diacul vostru să scrie zapisele convenite, cari mi-le vei aduce spre întărire împreună cu zapisul tău. Să ai însă și grija de a veghia zi și noapte despre ce se petrece la ocnele de sare. Vezi să afli toate, fără ca să te oblicească mai marele Sașilor. Că Hărman și cu ispravniciei săi săcuiești sunt prefăcuți ai dracului și umblă, după cum am înțeles, cu

tot soiul de uneltiri. Ei n'au ce căuta dincoace de apa Solonețului. M-ai înțeles? Nu-i scăpa din ochi o singură clipă! Iar aicia, îți mai dau și o pungă de zloți tătărești să ai de nuntă cu Mărioara lui Bucule, cu care mi-a spus arhimandritul, că ești logodit cam de mulțisor”. Și fără să-i lase lui Vrabie timp, să-i cadă la picioare și să-i mulțumească, Bogdan s'a și aruncat pe armăsarul, ce necheza de nerăbdare la poarta schitului, și a luat-o în goană pe urma cetelor sale de călări.

Să lăsăm pe tânărul domn al Moldovei, să-și așeze voevodatul său în toată ticna și chibzuirea și noi să dăm cu ochii prinprejur, prin locurile, unde au să se desfășure întâmplările povestirii noastre.

Bogațiile pământului Moldovei, întru cât privea comorile ce se ascundeau în lăuntruul său, erau cunoscute înaintea descălicatului domnilor din țara Maramurășului. Așa se găsește azi încă la băile ungurești Șemniț o cronică veche, în care se spune, că încă pe la anul 1224 au plecat de acolo tot felul de meșteri și lucrători băiași pentru scoaterea argintului din Benia (baia), care loc trebuia să se afle după descriere în munții Bucovinei de astăzi, cam pe lângă Breaza.

(Va urma)

**TIPOGRAFIA
DIECEZANĂ**

ARAD, STR. BATTYÁNYI 2.

Asortată fiind cu cel mai
variu și mai modern ma-
terial pentru lucrări ce
ating arta tipografică, se
recomandă a executa tot
felul de tipărituri ca : Do-
cumente, liste de escompt
percepțiuni și erogațiuni,
învitări pentru petreceri.

Mare asortiment
de
ghete de bal

in culoarea aurului, din atlas
albastru și trandafriu, din
piele de lack și chevreaux

la
Weinberger János

cel mai distins magazin de ghete.

ARAD, Andrásy-tér nr. 20.

25 (10)

Librăria Diecezană

Arad, Strada Deák Ferencz 33.

Asortiment bogat in recvizite de scris pentru cancelarii, hârtie albă de scris, hârtie concept, penițe, cerneală, creioane, ș. a., tipărituri pentru advocați și socoșile bisericesti. Cărți de literatură, pedagogie, filozofie, teatru, poezii, nuvele și romane, acomodate pentru bibliotecile parohiale și școlare.

Recvizite bisericesti ca: Ornate, prapori, icoane, ripide, cruci pe altar și portative, litier, potire de bronz și argint, prășnicare, cădelnițe, candelă, brăne și pălării preoțesti, precum și toate cărțile bisericesti.

Recvizite școlare fizicale conform articolului de lege XXVII. din 1907, hartele geografice necesare în școlile populare. Tablouri istorice. Registre pentru comercianți.

La cerere trimite catalogul gratis și franco.

Tobuze pentru Țigarete
de fabrica

Bardou

care sunt mai bune și mai
plăcute, se capătă la —

Librăria **FRĂȚII ROTH**

ARAD, Andrásy-tér. (Vis-à-vis de Monumentul-sfânt).

La Librăria die- cezană, Arad

se capătă

MINEILE

pe 12 luni, în 12 vol.
legate în pele cu cop-
cii, 1 vol. 14.50, toate
volumele Coroane 172.

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu prețurile
cele mai moderate.